

במצוות תקיעת שופר בר"ה

שאלה

אשה הגרה בבירת צרפת הרחק ממרכז יהודי, בסביבה שאין בה בית כנסת, ונפשה בשאלתה להתיר לה לנסוע בראש השנה באוטובוס או חשמלית לבית הכנסת הקרוב, כדי לשמוע תקיעת שופר.

תשובה

התוס' בעירובין מג א, ד"ה הלכה, כתבו לאסור להיכנס לקרון בערב שבת והנכרי מוליכו בשבת, וכן כתבו פסקי התוס' שם. ואף שהרשב"ם רצה להתיר להיכנס בקרון אפילו בשבת והנכרי מוליכו חוץ לתחום, אבל חזר בו. הרא"ש שם מביא את שיטת הרשב"ם וחולק עליו, מפני שבהמה מנהגת אותו ואסור להשתמש בבעל חי בשבת, וכן כתב המרדכי סוף"ק דשבת סי' רנ"ז. מכאן — שבנסיעה באוטובוס או חשמלית דלא שייך הטעם של שימוש בבע"ח, גם הרא"ש יודה שמותר. גם מדברי חת"ס ח"ו סי' צ"ח אפשר ללמוד שהוא נוטה לדעת הרשב"ם, וז"ל: בקרון שהקיטור מוליכו ואין כאן לא חיתוך זמורה ולא תשמיש בבע"ח ולא נעשית מלאכה בשביל ישראל, כי כמה מאות ערלים שם כמו"ש הרמב"ן גבי ספינה וכו' וצ"ע דהרי להרשב"ם שבתוס' אפילו יש תחומין מ"מ בקרון י"ל לאו מידי עביד יש לעיין לעת הצורך, ע"כ. משמע מבואר מדכתב "לעת הצורך יש לעיין" דלצורך מצוה אפשר להתיר, והלא בנד"ד תכלית הנסיעה היא לקיים מצות שמיעת שופר ושרי הדבר לצורך מצוה.

ואף שמצות תקיעת שופר היא מעשהו"ג ונשים פטורות, א"כ אין זו צורך מצוה, אבל הנכון הוא שהמ"א בהל' פסח סי' תפט סק"א כתב שנשים פטורות מספירות העומד מטעם מעשהו"ג אבל כבר שוויא עלייהו כחובא, א"כ במצות תקיעת שופר דאנן סהדי שהן זהירות טפי, בודאי דשוויא עלייהו כחובה.

וראה שו"ת משפטי עוזאל מהדו"ת או"ח סי' ל"ב המתיר לנסוע בשבת בקרונות קיטוריות או חשמליות, אם הנהג הוא נכרי ואין בזה משום עובדין דחול וגם אין לחוש שמא הנהג הוא במקרה יהודי, דהולכין אחרי הרוב ולא מחויבים לבדוק אם הוא מן הרוב או לאו.

מתברר איפוא שעצם הנסיעה בקרונות חשמל או באוטובוס מותרת בשבת, בתנאי

שהנהגה הוא נכרי והנסיעה היא לא לשם טיול בעלמא אלא לשם מצוה או לעת הצורך.

אולם יש לכאורה להחמיר ולאסור מטעמים אחרים: א) איסור טלטול הכרטיס שהכינה בע"ש; ב) נקיבת הכרטיס משום אמירה לעכו"ם; ג) מראית עין. הנה בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ג סי' מ"ג וח"ז סי' כ', דן בשאלה, במקום שגזרו המלכות שכל איש חייב לשאת אתו כתב תעודה מהממשלה, אם יכול לצאת בשבת בעיר שאין עירוב והעלה לדינא שע"י שינוי שרי הדבר, היינו שישים התעודה בתוך הכובע המונח לו על ראשו, והיות וזאת היא הוצאה כלאחר יד וגם חשיב מלאכה שאצל"ג והמדובר הוא במקום מצוה שרוצה ללכת להתפלל בצבור — מותר. גם במקרה דנן, יכולה האשה להוציא ולטלטל הכרטיס ע"י שינוי, הלא המדובר כאן בקיום מ"ע של שמיעת שופר. ובנוגע לאיסור אמירה לעכו"ם בשעה שהיא מגישה הכרטיס נסיעה לנהג לנקיבה אין לחוש, כי הב"י בהל' שבת סי' שיי"ז בד"ה מתירין סבור דלא מחייב משום קורע אלא בקורע על מנת לתפור, ובמקרה שלנו אין זו קריעה על מנת לתפור. ואפילו לפי המ"ב שם בסוס"י ש"מ הדוחה את שיטת הב"י בביאור הלכה, שלא צריך להיות דוקא על מנת לתפור אלא די אם אינו מתכוין לקלקל הוא כבר חייב ובכלל שיש איזה תיקון בקריעתו חייב, גם לדעתו זו של המ"ב אין ע"י נקיבת הכרטיס כל תיקון אלא ההיפך יש כאן קלקול, לכן אין בזה כל חשש. ומה גם שתכלית הנסיעה היא לשם מצוה ולשם מצוה בלבד, הרי כבר קבע המחבר בש"ע הל' שבת סי' ש"ז ובהל' ר"ה סי' תקפ"ז להיתר וע"י מזה בכלכלת שבת סעי' ה', זאת ועוד, המ"ב בסי' ש"ז הנ"ל סקע"ו כתב כשאומר ברמיזה לנכרי שלא בלשון צו — שרי, והרי בנד"ד האשה לא מצוה לנהג שינקוב את הכרטיס, אלא היא מראה לו בלבד, והוי כעין רמו גרידא*.

והחשש השלישי משום מראית עין לא קיים כאן כלל, כי במשפטי עזיאל הנ"ל כתב שההיתר לבסוע בשבת בחשמלית אם הנהג הוא נכרי, מותנה שבאותו מקום נוהגים להתיר על דעת המרא דאתרא, כי אחרת יש איסור משום לא תתגודדו — לכן פשוט הדבר שאין כאן מראית עין, יען ככה נוהגים באותו מקום. מכל מקום גלפענ"ד להתיר לאשה לבסוע בר"ה בחשמלית או אוטובוס בתנאים דלהלן: א) הנהג צריך להיות נכרי, ב) להשתמש בכרטיס הנסיעה ע"י שינוי, ג) ביד של אותו מקום מתיר נסיעה מעין זו לצורך מצוה.

* המדובר הוא ע"כ בר"ה שחל בא' מימי השבוע, ולא בשבת, שהרי בשבת אין תוקעין, וביר"ט הרי הוצאה שהיא לצורך היום קצת מותרת לכל הדעות (ביצה י"ג א' רש"י ותוס').

ואשר לנקיבת הכרטיס, אין זה לצורך הנוסע אלא לצורך הנוהג בקרון או בעל הרכב, וא"כ אין עושה הנכרי כשעושה זאת אלא לצרכו הוא, או לצורך הממונים עליו. אך יש לדון בענין מצד אחר, דהקונה כרטיס לפני יו"ט, כשמשתמש בו ביר"ט הרי זה כאילו משלם עכשו תמורת הנסיעה, שהרי אם לא יסע היום, הכרטיס כוחו יפה למחר וליזמא אחרא, נמצא כאילו בגדר מו"מ ביר"ט, שזה לא הותר.

ה ע ו ר ך